



**R. P. Sebast. Izquierdo Alcarazensis Soc. Iesv, svpremis
Inquisitionis Senatvs Censoris, Et Olim Complvti SS.
Theologiæ Professoris. Pharvs Scientiarvm**

Izquierdo, Sebastián

Lugduni, 1659

Quæst. 1. Quid sit opinio probabilis, & quid improbabilis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95620)

atque adeo etiam valens in nobis procreare iudicium subiectiue, certum, hoc est, exemptum siue immune à formidine opposita.

21 Secunda verò propositionis pars sola sui explanatione firmatur. Etenim, cum certitudo formalis, aut metaphysica, aut physica, aut moralis esse possit, vt constat ex dictis, iuxta totidem gradus possibiles necessitatis veritatis. Si fuerit metaphysica cum falsitate eiusdem actus nullomodo componi poterit: quia actus necessario verus necessitate metaphysicâ, nulla potentia potest esse non verus, atque adeo falsus, vt constat. Si verò fuerit physica, physicè quidem non poterit cum falsitate eiusdem actus coniungi; poterit tamen metaphysicè: quia, quod solum physicè, seu naturaliter est impossibile, metaphysicè est possibile; vt etiam est notum. Si denique fuerit moralis, moraliter solum erit falsitati repugnans: non item metaphysicè, & physicè: quia, quod moraliter tantum impossibile est, metaphysicè nihilominus, atque etiam physicè est possibile, vt cunctis similiter patet.

Propositio 4.

22 Idem iudicium comparatione eiusdem obiecti neutiquam potest esse certum, & simul incertum in eodem genere.

Quia certitudo, & incertitudo eiusdem generis in eodem actu, & comparatione eiusdem obiecti contradictoriè opponuntur, vt ex dictis satis est notum. Dico autem *in eodem genere*, quia certitudo vnius generis cum incertitudine alterius bene possunt in eodem actu coniungi respectiue ad idem obiectum; videlicet idem actus respectu eiusdem obiecti bene potest esse certus subiectiue, & incertus formaliter; aut vice versâ. Tum potest esse certus moraliter, incertusque physicè, &c.

23 Casu verò, quod per eundem actum duo obiecta cognoscantur distinctè, tunc ille dici poterit certus comparatione vnius obiecti, & incertus comparatione alterius, quando immunitas à formidine, aut à falsitate, in quâ consistit certitudo, ex eo præcisè, & formaliter, competit actui, quod respicit vnum obiectum, non item, quod respicit alterum; eo quod per locum intrinsecum verum est, fore vt talis actus nihilominus talem immunitatem haberet, et id ille per impossibile vnum obiectum respiceret, & non alterum, iuxta doctrinam vniuersalem tradendam suo loco.

Propositio 5.

24 Duo actus intellectus eiusdem obiecti, quorum alter certus sit, & alter incertus etiam in eodem genere, bene possunt in eodem intellectu simul existere.

Hæc propositio satis constat ex doctrinâ stabilitâ *disput. 4. quæst. 5.* per totam. Nam vt ex ibi dictis liquet, actus fidei Diuinæ, & actus fidei humanæ eiusdem obiecti in eodem intellectu bene, cohererent, & tamen primus certus est certitudine formali metaphysicâ, quam non habet secundus, ob idque est incertus in tali genere. Similiter actus fidei diuinæ, & actus scientiæ de eodem obiecto bene possunt coniungi, quorum primus subiectiue est incertus, loquendo physicè; quo genere est certus secundus. Relege doctrinam eius quæstionis; multaque alia inde exempla in rem præsentem poteris aggregare.

Pharus Scient. Tom. 1.

Propositio 6.

Duo motiua, quorum alterum certitudinis, & alterum oppositæ incertitudinis seorsim ferax sit, bene possunt ad eundem actum simul concurrere. Qui tamen simpliciter, & absolute certus, non item incertus dicitur.

Prior pars propositionis ex dictis *disput. 4. quæst. 6.* satis est nota. Posterior autem inde probanda venit: quia vbi actus semel est certus, simpliciter, & absolute dicitur talis; nequit autem non esse certus actus proueniens à motiua seorsim feraci certitudinis, tametsi simul à motiua non ita feraci proueniat, vt satis, superque notum fit ex doctrinâ datâ in simili *q. citatâ*, quæ ad rem præsentem non repetenda, sed recolenda est. Et hæc satis de certitudine, atque oppositâ incertitudine.



DISPUTATIO VI.

De probabilitate, oppositâque improbabilitate humana intellectionis.



PROBABILITAS, oppositâque improabilitas soli iudicio vel formali, vel virtuali potest competere; non item apprehensioni simplici, vt apud omnes est certissimum, & ex dicendis apparebit. Iudicium autem incertum, & consequenter aut probabile, aut improbabile, opinio dicitur vniuersæ. Quocirca perinde erit differere de opinione (de quâ fere Doctores differunt) ac de iudicio probabili, aut improbabili. A probabilitate autem opinionis, siue iudicij obiectum per illud iudicabile probabile dicitur, sicut à veritate, certitudine, aut euidentiâ iudicij obiectum per illud iudicabile dicitur verum, certum, aut euidens, vt ex *superius dictis* liquidum est. Vnde patet probabilitatē in vniuersum, de quâ à nobis sermo suscipitur, duplicem esse, formale scilicet, quæ iudicio, seu opinioni competit, & obiectiuâ, quæ competit obiecto iudicabili Paritèrque de improbabilitate oppositâ dictum esto.

QVÆSTIO I.

Quid sit opinio probabilis. Et quid improbabilis?

OPinio probabilis iuxta communem Auctorum sensum ea est, quæ in re incertâ gravi nititur fundamento. In hanc enim definitionem recidunt alia, quas afferunt. Salas *1. 2. Tract. 8. disp. vnic. sect. 5.* Azor *lib. 2. cap. 17. §. His igitur.* Soar. *Tract. 3. d. 12. sec. 6.* Th. Sanc. *1. 1. sum. c. 9. n. 6.* Filliuc. *Tract. 21. c. 4. n. 13.* Ioan. San. *in selectis d. 44. n. 61. §. 62. & d. 29. n. 7.* Palao, *T. 1. disp. 2. pun. 1.* Layman. *lib. 1. T. 1. n. 6.* Gasp. Hur. *Tract. de Bonit. & mal. disput. 4. c. 5. diff. 15.* cum Valsquez. Mont. & Gr. & aliis. Quod etiam spectat definitio, quam Arist. habet *lib. 1. Top. cap. 1.* Nam, quæ omnibus aut sapientibus videntur vera, ea utique graui & prudenti fundamento non carent. Voco autem fundamentum in vniuersum,

N 2 quid

quidquid inducit intellectum ad iudicandum siue id sint termini ipsi sic, vel aliter apprehensi, quando propositio obiectiua est immediata, seu per se nota; siue sint alia principia, unde propositio deducitur, quando ea mediata est, seu nota per aliud, siue sit autoritas, testimoniumve alienum, propter quod creditur propositio, quando eam alij testantur, seu proferunt serio, & ex animo. Ex quibus aliena autoritas seu testimonium fundamentum extrinsecum; cetera autem omnia intrinseca dici solent communiter; à nobisque etiam distinctionis gratia dicuntur. Tamen, vt *alibi* notauimus, & horum multa alio sensu extrinseca sint. Graue autem siue prudens fundamentum vocatur, quod tanti ponderis est, vt in eo prudens quisque possit inniti sine vlla leuitatis, aut imprudentiae nota. Quanquam enim intellectus humanus ne ex imperio quidem voluntatis sine omni prorsus fundamento iudicare possit obiectum; at fundamenta quaedam adeo sunt leuia, vt sine temeritatis nota nemo prudens eis possit fidere ad suum exhibendum iudicium; tamen si sufficientia sint ad illud eliciendum physice, temere, & imprudenter.

3 Sed dicit aliquis. Posito quouis fundamento, siue pro altera tantum, siue pro vtraque parte contradictionis, manet intellectus humanus determinatus quoad speciem ad assensum, vel ad dissensum, vel ad carentiam vtriusque iudicii: quia neque physice iudicare potest, nisi id, ad quod inclinatur fundamento vrgentiori: ergo fundamentum sufficiens ad iudicandum physice leue & imprudens esse non potest: quia si non habet oppositum, iudicium certum causat, in quo non potest esse imprudentia: si autem habet oppositum, illi praeponderat, eligiturque sine libertate; quo aditus imprudentiae pracluditur. Admisso modo antecedente, quod multi negant, & de quo nos *agimus infra disput.* 7. Nego consequentiam. Ad probationem dico, in re incerta, de qua tractamus, semper superesse libertatem quoad exercitium ad suspendendum omne iudicium, vt fatentur omnes; atque adeo posse esse imprudentiam in exercitio iudicandi, quando ob fundamenti leuitatem, etsi alias physice sufficientis, erat à iudicio abstinendum. Adde etsi fundamentum ex se sit physice insufficiente ac iudicandum; ex nimia tamen intellectus adhaesione, intentaque plus a quo imaginatione posse quoad apparentiam, atque adeo delusorie sufficiens reddi; maxime si accedat aliqua passio animi, aut nimia affectio voluntatis ad tale iudicium: mirum est enim, quibus facis passiones animi colorant obiecta, quantisque incrementis exaggerant fundamenta eorum, quae cupimus, vt aliter nobis videantur, quam verè sint. Augere igitur hisce mediis fundamenta assentiendi alias leuissima, quis non videat munus esse imprudentiae? Ex quo patet, quomodo stantibus fundamentis oppositis, possit imprudenter augeri, quod ex se leuius est, altero grauiori demisso, seu diminuto, vt intellectus physice, & imprudenter inniti possit fundamento leuiori; etiam si vera sit opinio, quam praetendebat argumentum.

4 Fundamenta ergo, quae probe, sincereque spectata leuiora sunt, quam vt prudens quisque possit eis fidere ad iudicandum, ea dicimus insufficientia ad faciendam opinionem probabilem, atque adeo etiam ad reddendum probabile obiectum iudicandum ex illis, proindeque tum iudicium, tum obiectum

improbabile erit quod talibus fundamentis subnixum, siue suffultum est. Dicitur autem obiectum probabile, vel improbable ab eis fundamentis dumtaxat, quae ab hominibus detecta sunt; non itidem ab illis, quae latent adhuc. Alioquin nullum obiectum decurru temporis per nouam inuentionem fundamentorum ex probabili posset fieri impossibile, aut vice versa, quod tamen est falsum, vt ex dicendis apparet.

5 Unde patet probabilitatem, quemadmodum & certitudinem, atque euidenciam obiectorum respectu ad intellectus pensandam esse. Saepè enim fit, vt respectu vnius, aut alterius, aut aliquorum intellectuum obiectum aliquod sit probabile, quod tamen respectu aliorum impossibile est: eo quod illis, non verò his fundamenta idonea suppetunt; siue detecta sunt, quibus ad tale obiectum prudenter iudicandum possunt inniti. Ex quo rursus fit, illud obiectum simpliciter, & absolute probabile venire dicendum, quod omnibus, aut plerisque communiter tale est; eo quod omnibus, aut plerisque communiter ad tale obiectum iudicandum notescunt grauius fundamenta.

6 Ceterum animaduertere oportet, non solum opinionem, iudiciumve obiecti probabilis, sed quoduis omnino iudicium prudens probabile iam vulgo appellari; sicut impossibile contra, quod imprudens est. Quocirca, claritatis gratia, triplex est distinguenda acceptio iudicii probabilis aut improbabilis. Si enim iudicium sit prudens, & de obiecto probabili, ex obiecto, & ex modo tendendi, atque adeo simpliciter probabile dicendum est. Quo etiam pacto dicitur impossibile iudicium quod fuerit imprudens, & de obiecto improbabili. Si verò iudicium sit imprudens, & de obiecto probabili; id probabile erit, & impossibile secundum quid; nempe probabile tantum ex obiecto, & impossibile tantum ex modo tendendi; sicut è conuerso iudicium prudens de obiecto improbabili erit probabile ex modo tendendi, & impossibile ex obiecto; atque adeo etiam probabile, & impossibile secundum quid.

7 Illud autem iudicium prudens vocatur, quod non concipitur ab intellectu sine diligentia prauiam ad indagandam veritatem adhibita, quae iure optimo pro qualitate materiae, & omnibus circumstantiis penlatis temporis, loci, personae, finis, &c. idonea, & sufficiens, iuxta prudentiae regulas, censetur. Cum enim veritatis inuentio plurimum pendeat ex attentà rei consideratione, ex sedulâ terminorum, circumstantiarumque omnium circumspectione, ex sagacique principiorum, aliorumque fundamentorum inuestigatione, & collatione; prudentia dicat, non statim fidendum esse iis fundamentis iudicandi, quae primò se se cum obiecto solent offerri: sed oportere antequam feratur iudicium, & ea examinare, & alia quaerere, prout materiae grauitas postulat. Quò enim materia grauior est, plurisque interest in ea non errare, eo maior diligentia quaerendi veritatem adhiberi debet, vt iudicium prudens euadat, ceteris paribus ex parte, aliarum circumstantiarum. Quà de causa censeo in re purè philosophicâ minus studij requiri ad opinandum prudenter, quam in re Theologicâ, & in re purè speculatiuâ, quam in re practicâ: quia error Theologicus peior est, quam philosophicus: errorque speculatiuus minoris, quam practicus interest; cū practicus geminetur in opere, iis autem qui fundamenta rei intrinseca discutere non valent, extrinseca adenda sunt: debent enim ab aliis quaerere veritatem, quam plene non noscunt.

Quomodo

Disp. VI. De prob. & imp. int. & c. Quest. II. 149

Quomodo autem intellectus in ista rerum discussione ab arbitrio voluntatis pendere possit, disp. 7. examinabitur.

8 Iam vero illud omni iudicio probabili commune est, admittere scilicet secum formidinem siue suspicionem oppositam, prudentem quoque & rationabilem: in eo enim à iudicio moraliter certo discriminatur: quia hoc, etsi admittat formidinem physicam, aut ex subreptione ortam, aut temerè conceptam; prudentem tamen formidinem non admittit. Quo etiam pacto obiectum certum moraliter à probabili differt: quia, hoc cum prudente formidine; illud verò sine ea iudicabile est. Quid verò sit formido, & suspicio iam supra disp. 2. quest. 2. diuis. 12. explicauimus. Dicitur autem formido prudens quemadmodum & alia iudicia, vel, quia maturè concipitur, vel quia nititur fundamento idoneo ad formidandum, vel propter vtrumque.

QVÆSTIO II.

Quid requiratur & sufficiat ut opinio aliqua sit probabilis.

9 Diximus quest. preced. Opinionem probabilem esse, que in re incerta graui nititur fundamento. Restabat modo examinandum vniuersum, quodnam fundamentum reputandum sit graue, atque adeo sufficiens, ut opinio illi subnixà probabilis habenda sit. Sed certe in hac re regula generalis præscribi non potest: est enim materia prudentialis; quæ fere arbitrio prudentum relinquenda est. Id tantum in vniuersum dici potest, quod quest. preced. tetigimus, fundamentum graue ad iudicandum illud dici in præfenti, quod tanto pondere inclinatur, ex se intellectum ad ferendum iudicium, ut spectato modo connaturali iudicandi, in rebus obcuris, & incertis, prudens quique sine vlla leuitatis, aut imprudentiæ notâ innitens tali fundamento iudicare possit. Quod autem fundamentum eiusmodi sit, & quod non item eorum, quæ appellantur intrinseca, non potest non relinqui omnino prudentum arbitrio. Quod verò attinet ad fundamenta extrinseca, qualis est Doctorum autoritas, omnes supponunt, auctoritatem multorum, eorumque grauium Doctorum in eandem opinionem conspirantium sufficiens fundamentum esse, ut ea probabilis habeatur. Difficultas est, vtrum autoritas vnius dumtaxat, aut alterius Doctoris faciat opinionem probabilem.

10 Angel. Syluest. Nauar. Valent. & Sa, quos refert, & sequitur Thom. Sanch. in sum. lib. 1. capite 9. numero. 7. absolute docent auctoritatem vnius Doctoris probi & docti reddere opinionem probabilem. Consentunt Filliuc. Tract. 21. capite 4. num. 134. Layman. lib. 1. Tract. 1. capite 5. num. 6. & Ioann. Sanch. in select. disput. 44. numero 61. Fauet Sanct. Thom. quodlib. 3. artic. 10. docens posse discipulum in rebus moris amplecti opinionem magistri. Quod etiam tradit Azor libro 2. capite 17. q. 4. citans Abbat. Innoc. & Syluest. sufficere autem vnius Doctoris grauis dictum, si firma ratione muniatur ad faciendam opinionem probabilem, etiam contra communem, docet Palao Tract. 1. disput. 2. punc. 1. referens Pharus Scient. Tom. 1.

pro eadem sententiâ Vasquez 1.2. disput. 62. num. 12. Thom. Sanch. supra. num. 9. & Villal. in sum. Tract. 1. diff. 4. num. 17. Idem docet Gran. 1. 2. Contr. 3. tract. 12. disput. 4. sec. 1. referens Azor supra quest. 6. Quorum nonnulli quædam limitationes addunt, de quibus infra. Addit Ioan. Sanch. fore opinionem probabilem, etsi illam nullus affirmet, dummodo, qui suscitatur eam sit vir doctus, & probabilibus rationibus incedat. Pro quo refert Vasquez, Villal. Azor, & Sa supra. Sed verò immérito sine distinctione aliqui ex relatis Auctoribus adducuntur pro sententiâ propositâ. Nam P. Vasquez citatus à Palao num. illo 12. non dicit opinionem vnius Doctoris absolute probabilem esse, sed tantum esse probabilem comparatione opinantis: postmodum enim num. 17. subiungit, opinionem vnius tantum Doctoris non esse censendam probabilem ad hoc, ut alij contra sententiam propriam eam sequantur: & Azor loco citato etiam agit de opinione probabili tantum respectu opinantis: dixerat enim capite 16. quest. 6. passim & crebrò non licere uti opinione vnius classici Doctoris contra communem, etsi aliquando liceat. Oportet ergo hæc, & alia multa distinguere impræsentiarum. Procedamus paulatim.

Propositio 1.

Quotiescumque opinio vnius auctoris nititur fundamento graui, probabilis absolute censenda est; siue sit contra communem, siue non item, idque non tam propter Doctoris auctoritatem, quam propter intrinsecum fundamentum, quod Doctor ipse adiuenit, atque produxit.

Hoc sibi voluit Ioan. Sanch. cum dixit opinionem nixam rationibus probabilibus, etsi à nemine affirmaretur, fore probabilem, consentiuntque suprâ relati AA. Ratio autem huius propositionis conspicua est: quia opinio absolute probabilis est, quæ graui fundamento nititur, ut ex definitione data, communiturque recepta constat. Sed ponimus dictam opinionem tale fundamentum habere. Ergo. Porro posse inueniri à viro docto fundamentum idoneum ad obiecti probabilitatem, non solum quando rem edisserit ab aliis intactam, aut à paucis excogitatam, de quo non est dubium; sed etiam quando in re communi contra sententiam receptam agit; inde profectò constat: quia ut fuisse demonstro suo loco, ea est natura scientiæ humanæ, ut non possit non in dies augeri, aliis atque aliis veritatibus denuo repperitis, quæ vel prius Doctoribus ignotæ, vel etiam ab eis repudiata fuerant. Id, quod satis superque testatur ipsa sæculorum experientia. Quot enim veritates tempore D. Th. Bonau. ut omittam alias, contra communem etiam, & tunc receptam sententiam elucidatæ sunt: Certe Ecclesia quotidie illuminatur, ut bene Glossa in cap. Ad nostram, de consuetud. verb. interdumque reuelatur minori, quod maior nescit, ut bene probat textus D. August. in cap. si habes 24. q. 3. & textus D. Hiero. in cap. esto subiect. 95. dist. ante finem.

Neque necesse est ad probabilitatem supradictæ opinionis, quod eam auctor ex professo tractauerit, quidquid dicat Palao n. 5. contra Ioan. Sanch. n. 62. Sat enim erit eam obiter indicare, vel perfunctoriè tradere; dummodo fundamentum producat, cui illa nititur: quia talis opinionis probabilitas non pendet ab auctoritate tradentis, sed tantum à fundamento graui, intrinsecoque, quod secum fert.

Addo tamen fieri posse, ut opinio lenius fundam-

N 3